

לֹא אֵבָר גַּם מִי פֶּה  
מֵהֶלֶכֶת וְזִיָּה וּמִתְנַה  
הִלְכָה ט סָמָג עֲשִׂין עַג  
טוֹשׁ"ע ח"מ סִימָן רַעָה  
סְעִיף יא:

לֹא ד מַיִי שֶׁס פִּי"ב הֵלֵךְ יָד  
סָמָג שֶׁס טוֹשׁ"ע ח"מ  
שֶׁס סַעִיף כו [רַב אֶלְפֶּס  
בִּי"ב פִּי"ג דף קפ"ד]:  
לֹא ה מַיִי שֶׁס הֵלֵכָה טו  
טוֹשׁ"ע שֶׁס סַעִיף כח  
[רַב אֶלְפֶּס שֶׁס]:

לח ר מ"י שם הלכה טו  
ופ"ד שם הלכה ח  
ופט"ז מהלכות אבידה  
הלכה ח ופי"ז הלכה ח  
סמג שיען רמג סעיף כ"ע  
ח"מ שיען רמג סעיף ג ושיען  
רמג רסח סעיף ג ושיען  
רעה סעי' כח רד"א אלפס  
[שם]:

לפ"ד ז' מ"י פ"ב מהלכות  
זכירה ומחנה הלכה טו  
סמג עשין עג טו"ש ע"מ  
ס' רעה סעיף כח:  
ב"ח ט' מ"י פ"ב מהל'  
זקני ממון הלכה ז' סמג  
עשין סח טו"ש ע"מ סימן  
תי' סעיף ו':

**תורה אור השלם**  
1. וְכִי יִפְתָּח אִישׁ בֹּר או  
כִּי יִכְרֶה אִישׁ בֶּר וְלֹא  
יִכְסְנוּ וְנִפְל שָׁמָּה שׁוֹר או  
חֲמֹר: שמות כא לג

**מוסף רש"י**  
עני מורי. עני אדוני  
(סנהדרין כו: מנחות יז.)  
עני מורי (מנחות פא.).

**ותני ובתה.** ואין מגיה הברייתא אלא כלומר זכה מי שיש לו זכות: **משכנונו** שם ישראל ביד גר ב' מוציאין אותו מידו. ואפילו משכנו שלן בשעת הלואתו ואפילו למ"ד צעל חוב קונה משכון דע"כ אין אלא שעבוד עליו כיון שהיה יכול לפדותו ישראל ולסלקו דמיוס:

No commercial use allowed.

**והִלַּכְתָּא** דְּרִיתֶיהָ בַּחֲצֵר. פ"ה  
לדמשכון קאי דאס  
אימיה בַּחֲצֵר קמי אע"פ שאין עומד  
בַּצֵּד שדהו ונריך לומר דליירי בַּחֲצֵר  
משתמרת דאי בַּחֲצֵר שאין משתמרת  
לא קנה אלא אם כ' עומד בַּצֵּד שדהו  
דליתיה בַּצִּ"ק דצ"מ (דף יא. וסס ט)  
ולמי דס"ד דליירי כשהמשכון בַּחֲצֵר  
ובצל החצר אין כאן וכן אינו כפי  
המסקנא של צ"מ ולר"י נראה  
דמטיקרא נמי הכי ס"ד דליירי בַּחֲצֵר  
שאין משתמרת ולא קנה אלא אם כן  
עומד בַּצֵּד שדהו וכן משמע נמי מבא  
זה והוחזק דאם כן לא היתה  
משתמרת אלא זה והא דקאמר  
והלכתא דליתיה בַּחֲצֵר אבעל חצר  
קאי כלומר שניוא דשינן שניוא הוא:  
**החופר** בור ברה"י ופתחו

לָרָה"ר. כִּלְלָא דמִילְתָּא  
בְּכָל הַך שְׁמַעְתָּא בּוֹר בְּתַר פְּתַחו  
אֲזִילִין דְּנַחֲשַׁז הַבּוֹר כְּאִילוּ הוּא בְּמִקּוֹם  
שֶׁהִפְתַּח שָׁם:

**ברה"ר** ופתחו ברה"י. פירש בקונט' והפקיר רשותו וכו' א"ס ממחילה סמכיה לרה"י ולא הוצרך לפרש בהפקיר רשותו אלא משום דמשמע ליה לישנא דפתחו ברה"י בהמלע רה"י כדמוכח בגמרא דקמי ברה"י ופתחו לרה"י פטור דמוקי שלל הפקיר לר' רשותו ולא צורו ומעיקרא ס"ד כשהפקיר רשותו ולא צורו והיינו משום דמשמע ליה ופתחו לרה"י בהמלע רה"י: **ברה"י** ופתחו ברה"י אחר. פ"ה שהפקיר רשותו אותה שפי הצור בתוכה אין נראה שר"ל שפתחו לרה"י של אדם אחר וכל אומר פתחו והפקיר רשותו שלא היה לו לומר אותה בלשון נקבה אלא משמע שרואה לפרש הכל ברשות עצמו ולשון אחר אינו מיושב לפירוש זה ואין להקשות אמאי לא אנטריך למתני ברה"י ופתחו לרה"י אחר ה"ל למימר החופר צור ברה"י וכו' ולא דאג אחריתי נקט הכי ופירש לנו שהצור והפתח היה עושה ברשותו ור"ל מפרש ברה"י ופתחו לרה"י אחר דהיינו שחפר צור ברשות עצמו ופתחו לרשות חבירו ואנטריך דלא חיימא פתחו לרה"י הוא דחייב דשימי רבים (א) ומוקי אבל ברה"י דליכא למיחש אלא לזמן יחידי פטור וכו' ג תניא בהמניח (לעיל כג:) גבי המבקע ולפי פ"י רה"י קאמר לה הוא חייב בנזקי בעל חצר א"ס נפל

שורו לצור כיון שהחופר משלם נזקי החצר \* על צל חצר למלוה: **ר"ח** החופר בור ברה"י ופתחו ררה"ה. וי"ט שכחוב בזה ברה"י ופתחו לרה"י והי' ממנו במספיק (פ"ה) וק"ס ה"ל למימר החופר בור ברה"י אצל אין להקפיד משום דקאי אהני דמתנין להי"י שהפסח בשרות אחרת אצל אטרין לא שמוענין לאיירי ברות ענין שהבור והפסח במהום אחד בשרות הריני:

על הברייה לא ב"ש. צמכלתין אמרינן מכאן שאין עונשין מן הדין לכל צש"ס שלנו אין סובר כן כדפרישית צריש המסכת (97 ב. ג.) : [עין חוס' לעיל ד' ד"ה ועדים] :

אחר ובספרו ובא אחר וגילהו: באה לו. שאין לו חלק בו אלא

ותני זכתה לימא כתנאי בת ישראל שנשאת  
לגור ונתעברה ממנו וחבל בה בחיי הגר  
נותן דמי ולדות לגר לאחר מיתת הגר תני  
חדא חייב ותני חדא פטור מאי לאו תנאי  
ניניהו לרבה ודאי תנאי היא אלא לרב חסדא  
נמי לימא <sup>6</sup>תנאי היא ל"ק הא רבנן הא רשב"ג  
אי רשב"ג מאי אריא לאחר מיתה אפ'  
ממחיים נמי אית לה פלגא מחיים אית לה  
פלגא לאחר מיתה כוליה ואיבעית אימא  
הא והא רשב"ג כאן בשבחה ולדות כאן  
בדמי ולדות אמרי משבחה ולדות לישמע  
דמי ולדות ומדרשב"ג לישמע לרבנן אמרי  
אלא שבחה ולדות דשייכא ידה בגוייהו זכיא

ובהו בכולהו דמי ולדות דלא שייכא ידה  
 ובגווייהו לא זכיא בהו כלל: בעי מיניה רב  
 ייבא סבא מר"ג המחזיק בשטרותיו של גר  
 מהו מאן דמחזיק בשטרא אדעתיה דארעא  
 הוא דמחזיק \*ובארעא הא לא אחזיק  
 \*שטרא נמי לא קנה דלאו דעתיה אשטרא  
 או דלמא דעתיה נמי אשטרא א"ל \*עני  
 מורי \*וכי לצור ע"פ צלוותיה הוא צריך  
 א"ל לצור ולצור אמר רבה ימשכונו של  
 ישראל ביד גר ומת הגר ובא ישראל אחר  
 והחזיק בו מוציאין אותו מידו מ"ט כיון דמית  
 ליה גר פקע ליה שעבודיה ימשכונו של  
 גר ביד ישראל ומת הגר ובא ישראל אחר  
 והחזיק בו זה קנה כנגד מעותיו וזה קנה  
 את השאר ואמאי תקני ליה חצירו \*דהאמר  
 רבי יוסי בר חנינא חצירו של אדם קונה  
 לו שלא מדעתו אמרי הכא במאי עסקינן  
 דליתיה כל היבא דאיתא לדידיה דאי בעי  
 ממקני [מצי] קני קניא ליה [נמי] חצירו כל  
 היבא דליתיה לדידיה דאי בעי הוא למיקני  
 לא מצי קני חצירו נמי לא קניא ויחלכתא  
 דליתיה בחצירו דלא קנה: **מתני'** \*החופר  
 בבור ברה"י ופתחו לרה"ר או ברה"ר ופתחו  
 לרה"י ברה"י ופתחו לרה"י אחר חייב:  
**גמ'** \*ת"ר החופר בור ברה"י ופתחו לרה"ר  
 \*ברה"ר ופתחו לרה"י חייב וזהו בור האמור  
 בתורה דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר \*הפקר  
 דשותו ואמר הפקר בורו זהו בור האמור  
 בתורה ואמר רבה בבור ברה"ר כ"ע לא  
 פליגי דמחייב מ"ט אמר קרא וְכִי יִפְתַּח  
 אֶפְסָי יִכְרֶה \*אם על פתיחה חייב על כרייה  
 לא כל שכן אלא שעל עסקי פתיחה ועל  
 עסקי כרייה באה לו לא נחלקו אלא

ר' ע"ל צעל חזר למלווי'ה:  
 "ו"ס כחמוצ צהן צרה"ר  
 א"ל (פ"ו) וק"ל דה"ל למימר  
 ווס דקאי אהנך דמתמתין  
 לנאשמועין דאיירי צאומן  
 צרשומן דרבי'ס:  
 יינן מכאן שאין עושין מן  
 צר כן כדפרש"ט צריש  
 ד"ה ועדין]:

דקסבר חיוצא צבור צין  
 היא וצלגד שיפקיר צר  
 היחיד. אף על גב דלין  
 אס הפקיר רשות אומה  
 הרבים. כיון שהתקלה צרש  
 וכו צור כו'. לקמיה [ג.]  
 לא פליגי דמחייב. ור"ע  
 הרבים דהוא אמור צמורה  
 עקיבא צבור צרשומן  
 לאחוידי אנה צהוצא

**לרצה ודאי.** ע"כ מוקי למילתיה כנגדא דהוא אמר חייב והא דתני פטור לא מנזי מוקי ליה כוותיה וע"כ הכי מתרגל אנא דלמרי כנגדא דמחייב: **אנא לרב חסדא מי לימא.** מי מיעביד ליה לאלוקאקיה מילתא בפלוגתא כנגדא ולמימר אנא דלמרי כנגדא דפטור או מנזי לתרזי האי דתנא חייב במילתא אחריתי דלך תפשי ליה: **לא קשיא.** כלומר אמר לך רב חסדא דתרייבא תנאי כוותי קיימי דדמי וילדות פטור והא דתנאי חייב בשבת וילדות ואליבא דר"ש דלמרי אשה פלגא זהו והיא קיימת: **והא.** דתני פטור רבנן היא דלמרי כולה דבעל והי הוא מת זכרה זה מן ההפקר. אבל רבה לא מנזי לתרזי מידי דהא איזו אמר אשה זכמה בחלק בעלה מן ההפקר והאילו והיא היתה מעוברת ומחזקת בהן בשעת מיתה ואמאי פטור משבת וילדות ודמי וילדות ידעה נינהו: **מאי אריא לאחר מיתא.** הגר דתני חייב ליתן לה חלקה: **מחייס.**

ת דלא שייכא ידה כלל: בעי מיניה רב ק בשטרותיו של גר דא אדעתיה דארעא א הא לא אחזיק לאו דעתיה אשטרא אשטרא א"ל עני צלוחיתו הוא צריך רבה ימשכונו של גר ובא ישראל אחר מידו מ"ט כיון דמית בודיה ימשכונו של גר ובא ישראל אחר דה מעותיו וזה קנה

דגר: נמי חייב ניתן לה חלקה: לאחר מיתה. הגר: כוליה. דוכיף בחלק שבה ולדות של בעלה: אמרי. א"כ קשיא לרב חסדא דמשנה ולדות המגיע חזיו בחיי הגר לגר וקאמר ר"ש דכשמת והיא מעוברת וכתה היה בחלקו נשמע דוכמה נמי בזמני ולדות דבעלה דמאי שגא דמית ולדות משנה ולדות: ומדר"ש. דאשמעינן דוכמה בחלקו נשמע נמי לרבנן דוכמה בזיון לרבנן לא פליגי אלא בזמנים אבל בזמיה דמיתיה לא פליגי רבנן ור"ש: אמרי. לא דמו דמי ולדות לשנה ולדות: שנה ולדות. לר"ש דשייכא בהו זמנים כפלה גי דמית זכיא בזולתו: בשטרות של גר.

שיעצד לו ישראל אחר קרקעוֹתיו:  
 מהו. לקנות את הנִּיר. וּשְׁעָרָא נמי  
 לא קני. ואי אמת ישראל אחר  
 והחזיק בה ללוד על פי גלוֹתוֹתיו קנייה:  
 עני מורי. עניי אדוני. וְכִי ללוד על  
 פי גלוֹתוֹתיו. לדיהו דעתיה אשְׁטַרָא  
 מעיקרא י (ולאו דעתיה אחרעו):  
 פקע ליה שְׁעוֹדוֹדִי. וקס ליה ברשותי  
 דמריה: דלִּישׁי. שאין המלוה  
 צעיר. וּשְׁלֵסָא. הֵא דלִמְרִינן זֵה  
 קנה את השָׂאֵר: בְּדִישׁי. למשכון  
 בחזירו של מלוה בשעת מימתי הגר  
 אצל אימיה למשכון בחזירו קני ליה  
 חזירו: בַּתְנִי. וּפְסָחוֹ לֵה"ה  
 וְכ"ש אס חפר ברה"ר ופתחו לרשות  
 הרצים. ולא תימא דוקא חופר  
 ברשותיה דהוה ליה צור דלִּישׁי ליה  
 צעלים אצל חפר ברה"ר פטור דהא  
 מני סיפא [ג]: החופר צור ברה"ר ונפל  
 לתוכו כו': בַּרְסִי. וּפְסָחוֹ לֵה"ה.  
 דהוה ליה צור ברה"ר והפקיר  
 רשותו דלא מני למימר מאי צעית  
 ברשותי ונפל דרך פיו למוכו: חִיבֵיב

דקסבר חיובא דבור בין גרשות הרבים בין גרשות היחיד  
היא ובלבד שיפיקר רשות: גרשות היחיד ופסחו לרשות  
היחיד. אף על גב דלין כלן לז גרשות הרבים: חייב ובלבד  
הפיקר רשותו אומה שפי הדור למוכה: גב' ופסחו לרשות  
הרבים. כיון שהתקלה בגרשות הרבים הוה ליה כמי שחפרו ברה"ר.  
והוהו בור דר'. לקמיה [ג] מפרש מאי זה: ססס לא גרסין: ר"ע  
לא פליגי דמחייב. ור"ע מודה ליה לרבי ישמעאל דבור גרשות  
הרבים דהוא אמור בתורה אבל רבי ישמעאל לא מודי ליה לרבי  
עקיבא דבור גרשותו דקסבר כי אפשרנא לך רשותי לאו  
לא מחייבי. אנא דחזיקא אפשרמיה: אם על פסח. שחפרו  
שכרהו או שפתחו דהיינו גרשות הרבים שאין הקרקע שלו:  
בעל

[illegible]

**הגהות הב"ח**  
(א) תוס' ד"ה צרה"י וכו'  
דשמי רבים ומתזקי  
אצל:

**גליון הש"ם**  
תוס' ד"ה ברה"י וכו' על  
בעל חצר למלוייה. עין  
לעיל דף כט ע"א מוספות  
ד"ה פליגי ודף מח ע"א  
מוספות ד"ה אע"ג:

## רבינו חננאל

לִילְמוֹת כְּתוּבֵי, בִּת יִשְׂרָאֵל  
שִׁשְׁיֹטֶת כְּתוּבֵי הַתַּנְחִיכִי, חֲבֵל  
הַגִּבּוֹר בְּחַיִּי הָיָה נוֹתֵן מִיָּד  
לְדוֹרוֹת לִגְר. לְאַחֵר מִיתַת  
הַגִּבּוֹר, חָזַר חֲדָא חֲיִיב וְהָיָה  
אֶתְרֵי פִטְרֵה. אֲחֵר חֲדָא  
פִּטְרֵה וְדָאִי חֲזַק לֵב וְרַב  
הָיָה אֶתְרֵי דְאֵמִי אַחֲרֵי מִיתַת  
הַגִּבּוֹר לְדוֹרוֹת לֵב לְעִצְמֵהּ  
וְהָיָה נִסְתָּר פִּטְרֵה, לֵב  
לְעִצְמֵהּ נִסְתָּר דְּאֵמִי אִיתִיהּ  
לְעִצְמֵהּ וְכִי לֵיהּ רִמְסָנָה וְלֵיהּ  
לְעִצְמֵהּ לִיתֵיהּ לֵבָל וְקִטְנֵי  
חֲיִיבֵי הַחֲזוּבִל. וּפְרָקִינֵי אֶת  
קִשְׁיֵהּ אֶת דִּקְנֵי פִטְרֵה  
וְקִטְנֵי מִרְמֵי לְדוֹרוֹת, וְהָךְ  
פִּטְרֵה חֲדָא חֲיִיב בְּשֵׁבֶחַ בְּרֵי  
דְאִסְקִינָה בְּהָאִי אֶת דְּבִעָא  
דְּיֵיב סָבֵב מִרְבֵּי נִסְתָּר  
הַמְּחִיבֵי בְּשִׁטְרוֹתֵיהּ  
לְגֵר, אֶת אִפְשִׁיטָה. אֲמַר  
דְּבִעָא מְשֻׁכֵּה שֶׁ יִשְׂרָאֵל  
הָיָה גֵר וּמֵת הָגֵר וְרַב  
יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הָהוּכִי  
בְּמִשְׁכְּנֵי מִצְרָאִימ  
מִיָּד. מֵאִי טַעַם, כִּיֹּן  
יִדְמָת גֵּר פִּקֵּעַ שְׂכִינְדֵיהּ.  
לְמַד מִשְׁכּוֹן שֶׁ גֵר בִּיד  
יִשְׂרָאֵל וּמֵת הָגֵר וְרַב  
יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הָהוּכִי, בִּיד  
קָה נִכְנָה מְשֻׁכֵּה, מְשֻׁכֵּה  
וְהָהוּכִי בִּיד קָה הִשְׁאָר.  
וְהָיָה מִיָּד לְדִיתֵיהּ הַמְּשֻׁכֵּה  
שֶׁלֹּם גֵּר בְּבֵית הַנְּשִׂיָּה  
אֲבָל אֵם אוֹתוֹ בְּבֵיתוֹ קָה  
וְהִילְכִינָה בִּיד.  
לְדִיתֵיהּ הַמְּשֻׁכֵּה, אֲבָל  
אִיתִיהּ לְמִשְׁכְּנֵי בְּחִצְרֵי  
הַמְּהוּלָה. וְאִתֵּי  
שִׁשְׁיֹטֶת הַמְּהוּלָה בְּחִצְרוֹ  
הַמְּשֻׁכֵּה מְשֻׁכֵּה וְהָיָה  
שֶׁלֹּם מִתְּחִלָּה בְּחִצְרוֹ.